

סימן מד

מצה בשאר ימי הפסח

פסחים כח ע"ב רש"י ד"ה כתיב בהאי וז"ל ומקראי אחריני טובא כגון שבעת ימים מצות תאכלו וכגון מצות יאכל את שבעת הימים לא נפקא ליה קביעות חובה דהנהו לאו חובה ניהו אלא מצות יאכל ולא חמץ ואם רצה לזון שלא מחמת ושללא ממצה הרשות בידו, עכ"ל, ומקורו לקמן קכ ע"א ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה"א מה שביעי רשות אף ששת ימים רשות, ושם ברשב"ם ד"ה אף ששת ימים רשות שאם רצה לאכול בשר בלא לחם או להתענות הרשות בידו וולהעיר מרדכי סוף מכילתין שמקשה דאף בר"ה אסור להתענות ולכן פירש דהכונה רשות במצה של מצוה אבל מצה עשירה צריך לאכול, ובמג"א סתק"ל דסגי אכילת פירות, אך אסור להתענות, וליישוב רש"י ורשב"ם ראה בעה"מ בתחילת אלו דברים דתענית של צער ושל אבל ובכי אסור וכו' ויש תעניות שאדם מסיח דעתו מאכילה מחמת עסקיו בדברים אחרים וכו' היא מותרת בר"ח ובחולו של מועד ולבקשת רחמים ולקרוע גז"ד מותר אפילו בשבתות ויו"ט חוץ מבפורים] וראה סוכה כז ע"א רש"י ד"ה מכאן ואילך וז"ל לפי שהשביעי בכלל שבעת ימים תאכל מצות ויצא מן הכלל ללמד שאכילת מצות האמור בו אינו חובה אלא אם באת לאכול תהא אכילתך מצה ולא חמץ וכו' עכ"ל וכן פסק הרמב"ם הל' חו"מ פ"ה ה"א וז"ל אבל בשאר הרגל אכילת מצה רשות רצה אוכל מצה רצה אוכל אורז או דוחן או קליות או פירות עכ"ל.

חזינן מכל הנ"ל שאין שום מצוה לאכול מצה בשאר הימים וזהו רק ענין של רשות, ומשום"ה בהל' שבועות פ"א ה"ו כתב הרמב"ם וז"ל נשבע לבטל את המצוות כיצד כגון שנשבע שלא יתעטף בציצית שלא ילבש תפילין ושלא יישב בסוכה ולא יאכל מצה כלילי הפסח עכ"ל ולא נקט שלא יאכל מצה בשאר ימי הפסח כי אי"ז מצוה אך ורק רשות.

ב

איברא במעשה רב אות קפה מובא שביו"ט אחרון היה אוכל סעודה שלישית אעפ"י שלא היה

אוכל שלש סעודות בשאר יו"ט מפני חביבות מצות אכילת מצה חזינן דס"ל שאף בשאר ימי הפסח הוי מצה מצוה ובפסחים לח ע"ב בגמ' מצה הנאכלת לשבעת ימים ליבעי מצה הראויה לשבעה וראה שו"ע הרב סימן תנג סעיף יד בהא דבעינן מצה לשם מצת מצוה, דסגי במה ששמרה לשם מצה שיאכלנה בז' ימי הפסח, וראה תרגום יונתן בן עוזיאל פ' ראה דברים טז ג שבעה יומין תיכלון לשמיה פטיר לחמא עניא, ואם בעינן לשמה, הרי"ז הוכחה שכל שבעת ימי הפסח הוה מצה בגדר מצוה ולא רק כלילה הראשון [אלא דכלילה הראשון הוה כזית חובה ובשאר הימים זהו בגדר מצוה בלא חובה].

ג

ובשתדדיק נראה לכאורה שזהו פלוגתא בראשונים ובאחרונים דהנה בהא דאין מניחין תפילין בחוה"מ לפי שאף בהם יש אות ראה מו"ק יט ע"א תוד"ה רבי שכתב וז"ל הואיל ואוכל מצה ויושב בסוכה אין צריך אות עכ"ל איברא בעירובין צו ע"א ד"ה ימים וז"ל ולכאורה אין להניח תפילין בחוה"מ שא"צ אות וכו' דחייב בסוכה בחג ובפסח אסור באכילת חמץ עכ"ל וכ"כ במנחות דף לו ע"ב ד"ה יצאו וז"ל דאפילו בחולו של מועד דשרי בעשיית מלאכה איכא אות בפסח דאסור באכילת חמץ ובסוכות דחייב בסוכה עכ"ל וכן בראשונים כתבו בפסח דאסור באכילת חמץ ולא נקטו דאוכל מצה וחזינן דפליגי בהאי תוס' מו"ק ס"ל שמצה כל שבעה זהו מצוה משום"ה ס"ל דאכילת מצה זהו אות אך תוס' בעירובין ובמנחות ס"ל דמצה כל שבעה אינה מצוה ממילא אכילת מצה אינה אות לכן כתבו דאיסור אכילת חמץ זהו האות.

ולהעיר מדברי החת"ס בסוגיות סוגיית מ"פ אין מחמיצין דמבאר דהימנעות מאכילת חמץ אינה נחשבת לאות כי במה יודע איפה דזה שלא אוכל חמץ הוא מחמת איסור חמץ שמא אינו אוכל מחמת סיבה אחרת, וצע"ק דהא מניעת מלאכה בשבת נחשבת לאות וגם התם איכא למימר במה יודע איפה ממה שלא